

Nikolina Palašić

LETEĆI ČOVJEK

Ilustrirana biografija
Fausta Vrančića

Ilustracije: Igor Lepčín

OPUSGRADNA

Samobor, lipanj 2025.

Urednik: Tomislav Zagoda

Tekst © Nikolina Palašić i Opus Gradna 2025.

Ilustracije © Igor Lepčin i Opus Gradna 2025.

Sva prava pridržana. Ni jedan dio ove knjige ne smije se koristiti bez dopuštenja vlasnika autorskih prava, osim u slučaju stručnih osvrta i kritike.

Knjiga je objavljena uz financijsku potporu Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske.

email: info@opusgradna.hr

www.opusgradna.hr

ISBN 978-953-8124-73-0

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001274233.

SADRŽAJ

Renesansni čovjek	4
Obiteljska povijest.....	5
Djetinjstvo	6
Šibenik	7
Otok Prvić	8
Školovanje u inozemstvu	9
Putovanje u Ugarsku.....	10
Stric Antun	11
Faust i globus.....	12
Padova	13
Aristotelov utjecaj.....	14
Padova u 16. stoljeću.....	15
Nakon studija	16
Galileo Galilei	17
Dani nakon školovanja	18
Faust kao obiteljski čovjek	19
Faust kao vojni zapovjednik	20
Na dvoru	21
Car Rudolf II.	22
Prag u Faustovo doba	23
Faust i Kepler	24
Faust i Brahe	25
Faust i Giordano Bruno	26
Bitka kod Siska, 1593.	27
Život nakon dvora	28
Rim oko 1600. godine	29
Venecija i tiskarstvo	30
Društvena klima na prijelazu u barok	31
Djela Fausta Vrančića	32-33
Leteći čovjek i legenda o Ikaru	34
Originalnost i pljačka.....	35
Faustovi nasljednici	36

RENESANSNI ČOVJEK

Ovo je ilustrirana biografija o **Faustu Vrančiću**, jednome od najvažnijih hrvatskih učenjaka. Taj je **renesansni genij** napisao **prvi rječnik hrvatskoga jezika** i **prvo tehničko djelo** u Hrvatskoj. Bavio se i filozofijom, književnošću i poviješću.

Vrančić je bio važan ne samo u Hrvatskoj, nego i u **Europi**. Bio je cijenjen znanstvenik, diplomat i crkveni čovjek. Njegove ideje i izumi, osobito oni iz knjige **Machinae novae** (Novi strojevi), i danas se koriste diljem svijeta, iako su nastali prije više od 400 godina. Zbog toga ga se smatra dijelom velike **europske znanstvene tradicije**.

OSJEĆAM SE
TAKO RENESAN-
TISTIČNO! OVO
JE PREDIVNO
VRIJEME ZA
ŽIVOT.

Odlike renesanse (14. - 16. stoljeće)

Renesansa označava kulturnu i intelektualnu preobrazbu Europe. U središtu je povratak klasičnim izvorima **antičke Grčke** i **Rima**. Čovjek se promatra kao razumno, **stvaralačko biće**, a ne kao grešni pojedinac podložen božanskoj volji. U umjetnosti je naglasak na **realizmu**. U književnosti i filozofiji javlja se **humanizam**, a u znanosti se razvija **kritički duh**. To je vrijeme **Gutenbergova** otkrića **tiskarskog stroja**, konstruiraju se prvi **mehanički satovi**, a u radionicama se izrađuju tehnički **crteži strojeva**.

OBITELJSKA POVIJEST

Obitelj Vrančić

Obitelj Vrančić iz **Šibenika** spominje se u povijesnim dokumentima kao stara šibenska plemićka obitelj **bosansko-ugarskoga porijekla**. U Šibenik su, bježeći pred **Osmanlijama**, doselili u **14. stoljeću**. Prvo ime te obitelji koje se spominje u starim dokumentima jest ime **Nikole Vrančića**, pradjeda Faustova oca.

Obitelj Vrančić u svoje je vrijeme igrala važnu ulogu u političkom i kulturnom životu Dalmacije. Tijekom vremena ta se obitelj **ženidbom** povezala s drugim važnim obiteljima, a posebno je važna veza s obitelji **Statilić**: Faustov djed Frane oženio se **Margaretom Statilić**, koja je bila u srodstvu s ondašnjim **banom Ivanom Statilićem**. On je odigrao presudnu ulogu u **školovanju** svojih nećaka – Faustova oca i strica – a time posredno i u Faustovu školovanju.

POVIJEST ĆE POKAZATI
KOLIKO JE MOJA ODLUKA
BILA PAMETNA!

DJETINJSTVO

Roditelji Fausta Vrančića

Faustov otac, **Mihovil**, nije se dobro slagao sa svojim strogim ujakom, **banom Ivanom Statilićem**. Zato se nakon **školovanja** u **Ugarskoj** brzo vratio u **Šibenik**, gdje je radio u diplomaciji i upravi. Njegov **stric Antun** ostvario je visoku **crkvenu** i **diplomatsku karijeru** na **dvoru Habsburgovaca**. Faustov se otac bavio i **pisanjem**. Faustova majka, **Katarina rođena Dobrojević**, bila je rođakinja **Plemića Šimuna Dobrojevića**, koji je bio **gubernator Dalmacije**. Mihovil i Katarina **vjenčali** su se **1545. godine** te su osim Fausta imali još **petero djece**.

Faust Vrančić rođen je u **Šibeniku**. Točan datum njegova rođenja nije poznat, pa se najčešće bilježi da je rođen **1. siječnja 1551.**

Faust je u **Šibeniku** i na obližnjem otoku **Prviću** proveo **dese-tak prvih godina**, a potom je poslan na školovanje izvan svojega rodnog mjesta.

ZNAŠ LI...?

DA SU U RAZDOBLJU RENESANSE BRAČNI PAROVI U EUROPI PROSJEČNO IMALI **4 - 6 DJECE**. SELJAČKE I RADNIČKE OBITELJI ČESTO SU IMALE **6 - 8 DJECE**, A GRADSKA SREDNJA KLASA I PLEMSTVO **3 - 5**.

MI SMO, KAO, NEKA KREMA OVDI, HA?

YO!

NEGO ČA SMO NEGO KREMA! TVOJ DID JE DOBRO NAPRAVIJA KAD JE DOŠA OVDI.

ŠIBENIK

U drugoj polovici **16. stoljeća** Šibenik je bio značajan dalmatinski grad pod vlašću **Mletačke Republike**. Iako je tijekom tog razdoblja bio suočen s prijetnjama **Osmanlijskog Carstva**, Šibenik je i dalje bio relativno siguran zahvaljujući svojim čvrstim obrambenim zidovima i utvrdama (**Tvrđava sv. Nikole**).

Najvažnije građevine, poput **katedrale sv. Jakova** (završene sredinom 15. stoljeća), bile su simboli **bogatstva** i **kulturne razvijenosti**. U višim slojevima društva njegovali su se običaji koji su odražavali utjecaj Mletačke kulture: isticala se **ljubav prema umjetnosti**, glazbi, učenju i pravu. **Latinski jezik** bio je službeni, a hrvatski se koristio u svakodnevnom govoru.

U Faustovo doba školovala su se uglavnom djeca plemićkih i bogatijih građanskih obitelji. **Obrazovanje** je započinjalo vrlo rano sa 5 ili 6 godina.

Faust je temeljno klasično obrazovanje stekao kod kanonika **Benedikta Zborovčića**, a s nepunih deset godina poslan je na školovanje izvan svoga radnoga grada.

U ŠIBENIKU SU SE, OSIM MENE, RODILI: MIŠO KOVAČ, ARSEN DEDIĆ, VICE VUKOV I DRAŽEN PETROVIĆ!

ŠIBENIK SE PRVI PUT SPOMINJE NA **BOŽIĆ 1066**. U DAROVNICI PETRA KREŠIMIRA IV. ZATO SE NAZIVA I **KREŠIMIROVIM GRADOM**.

OTOK PRVIĆ

Otok Prvić, smješten **nedaleko od Šibenika**, bio je u **16. stoljeću** mirno i pitoreskno mjesto, s nekoliko malih naselja – najpoznatija su **Prvić Luka** i **Šepurine**. Bio je to prostor tišine, maslinika i mediteranskog ambijenta, idealan za odmor, ali i kontemplaciju i učenje.

POVRŠINA OTOKA JE 2,41 KM², A DANAS BROJI 453 STANOVNIKA.

Obitelj Vrančić posjedovala je imanje na **Prviću** (u Šepurinama), što je bilo uobičajeno za šibensko plemstvo. Plemićke su obitelji obično imale neko **ladanjsko imanje** izvan grada, često na otocima, a to je bio je znak prestiža, ali i nužnost u ljetnim mjesecima zbog širenja bolesti i gužve u gradu.

Na Prviću je mali **Faust** boravio u svojem **najranijem djetinjstvu**, osobito u ljetnim mjesecima, daleko od gradske vreve i vrućine. Vjerojatno je upravo priroda otoka Prvića – njegovi mirni krajolici, more i vjetar – ostavila **dubok trag** na Faustovu imaginaciju i kasnije zanimanje za tehniku, konstrukciju i općenito ljudsku snalažljivost u prostoru.

Na Prviću je Faust još kao mali dječak promišljao svoje rane ideje o letenju **gledajući ptice** kako nadlijeću more. Te su ideje kasnije dobile oblik u njegovoj projekciji **padobrana** (*Homo volans* ili **Leteći čovjek**).

U PRVIĆ LUCI DANAS SE NALAZI **MEMORIJALNI CENTAR FAUSTA VRANČIĆA**, KOJI JE POSVEĆEN FAUSTU. POSJETITELJI MOGU VIDJETI MAKETU NJEGOVE **PADOBRANSKE KONSTRUKCIJE** TE POGLEDATI **INTERAKTIVNE SADRŽAJE O NJEGOVIH IZUMIMA**.

MA VIDI KAKO ONELETE! ADA
TAKO NE BI MOGA I ČOVIK?!

ŠKOLOVANJE U INOZEMSTVU

Faust je bio nećak znamenitoga hrvatskog humanista, diplomata i crkvenog dostojanstvenika **Antuna Vrančića** (1504. – 1573.), koji je bio rođeni brat Faustova oca Mihovila. Antun Vrančić imao je velik utjecaj na Faustovo obrazovanje i odabir karijere. Faust je poslan svome stricu u mjesto **Eger** u tadašnjoj Ugarskoj **1561. godine**. Ovako je Faustov otac zamolio svoga brata da preuzme brigu o Faustovu školovanju: „... dijete živa duha, lijepe i uistinu plemenite vanjštine; nije nerazuman niti djetinjasto zaigran, čini se da ima izgleda za značajniju budućnost.“

U Ugarskoj je mali Faust nastavio svoje obrazovanje sljedećih **sedam godina**. U tom je razdoblju pohađao škole u **Požunu** (današnja **Bratislava**).

Tijekom školovanja u inozemstvu Faust je nekoliko puta posjetio obitelj u Šibeniku kako ne bi izgubio dodir sa svojim zavičajem, iako putovanje u ono vrijeme nije bilo ni brzo ni jednostavno.

ZNAŠ LI... ?

DA SU SE PRVE
PUTNIČKE KOČIJE
POJAVILE U EUROPI
U 15. STOLJEĆU.
BILE SU ZATVORENE,
S KROVOM I
PROZORIMA, PA
SU LJUDI MOGLI
PUTOVATI ČAK I
PO KIŠI. KASNIJE
SU SE RAZVILE
POŠTANSKE KOČIJE.

UF,
NADAM SE DA ĆE
U BUDUĆNOSTI IZUMITI
NEKO BRŽE PROMETALO!

ŠALJE:
FAUST VRANČIĆ

PUTOVANJE U UGARSKU

Kada je **desetogodišnji Faust** jednoga ljetnog jutra **1561. godine** napuštao Šibenik, grad je već bio okupao sunčev sjaj, a valovi su nježno udarali o kamene zidine njegove obale. Brod koji će ga odvesti na sjever Jadrana bio je usidren u luci, spreman za polazak, dok su se u zraku isprepletali mirisi mora, smilja i soli — **mirisi njegova djetinjstva**.

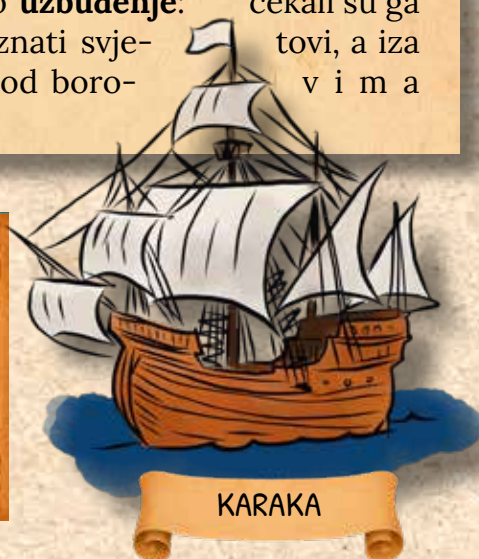
Bio je tih i zamišljen, iako mu je srce ubrzano kucalo. Na prsima je nosio mali **srebrni križić** koji mu je dala majka, a u kožnoj torbi rukom ispisan brevijar i nekoliko listova na kojima je pisao prve misli na latinskom. Kada se brod odvojio od obale, Faust je posljednji put pogledao gradski toranj i krovove Šibenika, osjećajući kako mu se oči pune suzama.

No istodobno je u njegovoj utrobi gorjelo **uzbuđenje**: čekali su ga strani jezici, dvorovi, znanje i nepoznati svjetovi, a iza njega djetinjstvo i dugi topli dani pod borama Šibenika i Prvića.

KARAVELA

ZNAŠ LI... ?
NAJPOZNATIJI RENESANSNI
BRODOVI BILI SU: **KARAVELA**,
(KOLUMBOVE NIŃA I PINTA) I
KARAKA (U SVOJE VRIJEME NAJVEĆI
TRGOVAČKI TERETNI BROD).

KARAKA